N°. 27. Donderdag 5 Juli 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Verslag van de werkzaamheden van het Max Havelaarfonds over het Vereenigingsjaar 1916.

In het verslag over 1915 werd vermeld, dat het vereenigingsjaar eindigde met één pupil, die financieelen steun van ons fonds genoot. Ten gevolge der uiterst moeielijke communicatie tusschen Nederland en zijne Koloniën, was het te verwachten, dat geene andere inlandsche jongelieden zich bij onze vereeniging zouden aanmelden; het bleef dan ook bij dezen eenigen pupil.

Deze vervolgt met lust en ijver zijne studies aan de Hoogere Landbouwschool te Wageningen en mag van hem verwacht worden, dat hij in den loop van dit jaar van de eerste naar de tweede klasse zal worden bevorderd. Hij gedraagt zich steeds goed en maakt op alle bestuursleden een gunstigen indruk.

Twee van onze gewezen pupillen in Nederlandsch Indië komen hunne tegenover onze Vereeniging aangegane financieele verplichtingen correct na, doch de overige 5 voldoen hieraan, niettegenstaande herhaalde aansporingen van den penningmeester, niet.

Tot dusver leidden de pogingen van ons bestuur, om in nauwere relatie te treden met personen, in Indië verblijvende, om ons bij onze werkzaamheden behulpzaam te zijn, tot geen vaste regeling. Voornamelijk zou het ons er om te doen zijn, dat naar inlandsche jongelieden, die voornemens zijn bij onze Vereeniging financieelen steun te zoeken, vooraf in Indië een onderzoek werde ingesteld ten aanzien van hun aanleg en physiek en hunne karaktereigenschappen, zoodat zooveel mogelijk decepties hun en ons zouden worden bespaard. Deze pogingen zullen door ons worden voortgezet en mag worden vertrouwd, dat zij tot een goed resultaat

Rekening en Verantwoording over het Boekjaar 1916.

Folio's van het Grootb.	Namen der Rekeningen.	Tellingen Proefbalans Debet	Tellingen Proefbalans Credit.	Saldi Debet.	Saldi Credit.	Noteeringen van Verlies.	Noteeringen van Winst.	Balans voor 1916. Debet.	Balans voor 1916. Credit.
10	Kas	f 1741.99	f 1714.50	f 27.49	—	—	—	f 27.49	—
11	Prolongatie u/g.	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Rotterd. Bankvereen.	- 628.06	- 105.48	- 522.58	—	—	—	- 522.58	—
21	Kapitaal	—	- 5704.24	—	- 5704.24	—	—	—	- 5704.24
23	Interest	—	- 7.88	—	- 7.88	—	- 7.88	—	—
25	Jaarl. bijdr. en subs.	—	- 1322.50	—	- 1322.50	—	- 1322.50	—	—
31	Giften, schenkingen en legaten	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Toevallige baten	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Quitantierekening Rott. Bankver.	- 279.—	- 279.—	—	—	—	—	—	—
45	Contributie quitant.	- 787.—	- 472.—	- 315.	—	—	—	- 315.—	—
47	Onkosten	- 29.98	—	- 29.98	—	- 29.98	—	—	—
50	Verlies- en Winstrek.	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Studie-voorschotten	- 10999.89	- 620.—	- 10379.89	—	—	—	- 10379.89	—
62	Reserve	- 247.—	- 4487.32	—	- 4240.32	—	—	—	- 4240.32[1]
65	Crediteuren	- 1090.—	- 1090.—	—	—	—	—	—	—
		f 15802.92	f 15802.92	f 11274.94	f 11274.94	f 29.98	f 1330.38	f 11244.96	f 9944.56
	Surplus 1916					- 1300.40	—	—	- 1300.40
						f 1330.38	f 1330.38	f 11244.96	f 11244.96

Gezien en goedgekeurd, 's-Gravenhage, Mei 1917.

Namens het Bestuur der Vereeniging
„Max Havelaar Fonds",
(w.g.) HENDRIK MULLER, Voorzitter.
(w.g.) KREISCHER, Secretaris.

Voor copie conform.

's-Gravenhage, 1 Juni 1917.

De Penningmeester der Vereeniging
„Max Havelaar Fonds",
(w.g.) J. H. DIJKMAN.

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Penningmeester der Vereeniging
„Max Havelaar Fonds",
(w.g.) J. H. DIJKMAN.

Gezien en goedgekeurd, 's-Gravenhage, 30 Mei 1917.

De Financieele Commissie der Vereeniging
„Max Havelaar Fonds",
(w.g.) BAKHUIZEN v. d. BRINK.
(w.g.) LOUDON.
(w.g.) P. J. VAN HOUTEN.

[1] Wordt f 4240.32 + f 1300.40 = f 5540.72.

zullen leiden, waartoe eene verandering ten goede in de tegenwoordige tijdsomstandigheden het hare zal bijdragen.

De financieele toestand van ons Fonds kan niet gunstig genoemd worden; het aantal contribueerende leden is door afschrijving, bedanken en overlijden teruggebracht tot 57.

Versterking onzer geldmiddelen is dan ook ten zeerste gewenscht, wil onze Vereeniging in staat blijven haar werk op de door haar vastgestelde beginselen voort te zetten. Ook in deze moeten wij op betere tijden blijven hopen.

Voor den toestand onzer geldmiddelen op het einde van het verslagjaar wordt overigens verwezen naar de hierbij in afschrift overgelegde jaarverantwoording en balans.

Evenals ten vorigen jare maken wij met erkentelijkheid melding van de medewerking, die wij bij de vervulling van onze taak van verschillende zijden, o.a. van de Studiecommissie der Vereeniging „Oost en West" mochten ondervinden.

In den loop van het verslagjaar onderging het Bestuur van het Max Havelaar Fonds geene verandering. Het Bestuur der Vereeniging „Max Havelaar Fonds",

(w.g.) HENDRIK MULLER, Voorzitter.
(w.g.) KREISCHER, Secretaris.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Volksindustrieën.

Dat de volksindustrie in Indië meer en meer belangstelling trekt, bewijst wel het aantal stukken, dat erover in verschillende bladen, z.a. *Soer. Hbld.*, *Sumatra Post* en *Java-Bode* verschijnt. Konden we onlangs gunstige berichten mededeelen over de steenen pannenbakkerijen te Paree, in het *Soer. Hbl.* wordt door J. M. S. de aandacht gevestigd op eene zelfde industrie te *Keboemen* en *Sokka*, in welke laatste dessa ruim 2000 werklieden nun dagelijksch brood verdienen bij deze industrie.

Over geheel Midden-Java worden de Sokka- en Keboemen-pannen en steenen bij voorkeur gebruikt, en het feit, dat alleen vanuit Sokka gemiddeld *f* 3500 per maand aan vracht wordt betaald, bewijst het groote aantal steenen, dat afgeleverd wordt.

Jammer, dat het verzoek, door een vroegeren ass.-res. gedaan om de vrachtprijzen te verlagen, ten einde de steenen meer onder het bereik der Inlanders te brengen, wat in deze dagen van woningverbetering niet van belang ontbloot is, door de S. S. geweigerd is.

De industrie is geheel door Inlandsch kapitaal opgericht. De betere ovens, gebouwd onder leiding van het hoofd der Inlandsche ambachtsschool te *Keboemen*, vonden reeds ingang. De voornaamste bedrijven hebben een eenvoudige boekhouding. Chineesche en Europeesche tusschenhandelaars zijn uitgeschakeld en er wordt alleen direct aan de afnemers geleverd.

Dat het aanbod van hooge voorschotten, zoo van de zijde van Europeanen als Chineezen, de Inlanders van *Keboemen* en *Sokka* niet heeft kunnen verlokken hun zelfstandigheid prijs te geven, pleit voor hen. Wel worden door enkele kleinere bakkerijen nog steenen en pannen aan opkoopers onder de marktprijzen verkocht, doch dit zal spoedig een einde nemen, door een geheele vereeniging van het bedrijf, welke zich tot den kleinsten oven zal uitstrekken.

Werken alle gouvernementsbedrijven — vooral de B.O.W. kan hierin een goed voorbeeld geven — mede tot het bestellen bij het centraal-bureau, zoo zullen de laatste opkoopers spoedig verdwenen zijn.

Plannen bestaan om door aankoop van machines het bedrijf verder te moderniseeren.

De *Javabode* schrijft over „Een nieuwe Volksindustrie", ontstaan tengevolge van den oorlog en door den durf van een paar ambtenaren bij het boschwezen, de heeren Bruinier en van Schouwenburg.

Sedert het uitbreken van den oorlog is er gebrek gekomen aan looistoffen, wat aanleiding gegeven heeft tot een uitvoerverbod van looistoffen uit Nederland en tevens tot een zeer belangrijke stijging van de prijzen van alle looistoffen. Zoo maakt mangrove-extract, de z.g. „cutch", een uittreksel van de schors van rizophoren, vergeleken met den normalen toestand, prachtige prijzen.

Niettegenstaande de geweldige uitgestrektheden mangrovebosschen langs de stranden in ons eilandenrijk, telde de archipel slechts één cutchfabriek, die te *Telok Ajer* in het Pontianaksche. Bij den adj.-houtvester Bruinier kwam het denkbeeld op om de uitgestrekte vloedbosschen in *Boeton* en *Kendari* winstgevend te maken. Op eigen gezag ving hij aan proeven te nemen, die weldra de medewerking en goedkeuring van den houtvester v. Schouwenburg en van den gouverneur Fryling verwierven.

Daar het de bedoeling was om van de cutch-bereiding een *volksindustrie* te maken, werd als aanvangskapitaal een bedrag van eenige duizenden uit de landschapskassen beschikbaar gesteld.

Na een jaar van arbeid en studie mag gezegd worden, dat een flink stuk werk geleverd is, dat belooft goede resultaten te zullen afwerpen.

Wilde men niet spoedig genoodzaakt zijn de productie stop te zetten, wegens gebrek aan fondsen, zoo moest vóór alles afzet voor het nieuwe product gevonden worden.

Dat het product niettegenstaande de geringe kwaliteit — onvermijdelijk bij een nieuw bedrijf met gebrekkige hulpmiddelen — grif verkoopbaar bleek tegen *f* 15.— p. picol, is natuurlijk in de eerste plaats te danken aan den oorlogstoestand.

Van de omstandigheden moest gebruik gemaakt worden om de productie op te voeren, waartoe op *Raha*, *Kendari* en *Kolakka* ook de exploitatie ter hand genomen werd, terwijl tegelijkertijd de capaciteit van indampen werd vermeerderd en verbeterd.

Tevens werd door aanschaffing van ijzeren pannen het mogelijke om grootere hoeveelheden bast te verwerken, doch de cutch gaat, in aanraking gebracht met ijzer, in hoedanigheid zeer achteruit.

Geld om betere werktuigen, w.o. groote koperen pannen, aan te schaffen, was niet aanwezig, zoodat men zich van de minder geschikte hulpmiddelen moest blijven bedienen.

De bereidingswijze is in hoofdzaak deze: De bast wordt van de rizophoren gehaald en indien ze met zeewater in aanraking geweest is, eerst gewasschen. Daarna wordt ze in stukjes gehakt, en na toevoeging van water in de kookpannen gekookt.

Na afgieting van het kookwater wordt de bewerking herhaald, waarna de bast kan weggeworpen worden.

Het afkooksel wordt daarna ingedampt, totdat de cutch de vereischte vastheid verkregen heeft, waarna ze in kisten gegoten, stolt en vervolgens behoorlijk verpakt, verzonden kan worden.

Er moet niet uit het oog verloren worden, dat het product nog niet van *goede* kwaliteit is. Het bewijs is echter geleverd, dat de tot nu toe vrij wel waardelooze vloedbosschen kunnen geëxploiteerd worden, ter ontwikkeling van een volksindustrie.

De vooruitzichten op *Boeton*, waar op 8 plaatsen met een kleine drie honderd pannen gekookt wordt, zijn goed te noemen.

De houtvester van Schouwenburg merkt terecht op, dat van de tegenwoordige abnormaal hooge prijzen gebruik gemaakt moet worden, om het bedrijf behoorlijk in te richten, zoodat het ook in vredestijd met goed gevolg zal kunnen gedreven worden.

Naar aanleiding van het bekende rapport van Kol, schrijft de *Sum. Post* over de *volksindustrie* en merkt op, dat, wanneer we in aanmerking nemen hetgeen de Inlander op 't gebied van handen-arbeid en eigen kunstnijverheid voortbrengt, en daarbij rekening houden met zijn natuurlijken aanleg en verstandelijke vermogens, het verwijt, dat we met de volksindustrie zooveel verder zouden kunnen wezen, een des te scherper aanklacht is.

„De Inlander heeft het van jongs af al veel verder in de kunst van zijn handen te gebruiken gebracht dan waartoe de doorsnee-Nederlander in zijn geheele leven in staat is. Dat van hem een goed ambachtsman te maken is, behoeft waarlijk niet meer bewezen te worden."

Werd niet door den gouverneur-generaal der Filippijnen het verzoek gedaan om eenige steenbakkers uit *Goerah* ter beschikking van de Amerikaansche regeering te stellen om den Filippijners de kunst van steenbakken te leeren?

Trokken de voortbrengselen der Inlandsche industrie en der kunstnijverheid op de Brusselsche Tentoonstelling van 1910 niet de algemeene aandacht, zoodat Mr. C. Th. v. Deventer in het officieele verslag der Nederlandsche commissie schrijven kon: „Het bezoek, dat aan de pendopo en zijn tijdelijke bewoners werd gebracht, heeft de verwachtingen verre overtroffen. Ware menschenmassa's hebben vier maanden achtereen elken namiddag door de middenruimten der koloniale afdeeling gehold."

Om den vooruitgang deelachtig te worden, dien zijn voorzaten op het gebied van industrie en nijverheid reeds bezaten, doch die teniet ging en waarop nu, volgens Mr. Abendanon, millioenen zitten te wachten, heeft de Inlander noodig volledig ambachtsonderwijs en verkoopopleiding.

De daaraan te besteden sommen zullen weer goed gemaakt worden door vermeerderde volkswelvaart

Autonomie en Zelfbestuur.

In een der „Engelsche brieven” in het *Soer Hbl.* tot titel dragende: „De Engelsche Commonwealth”, geeft v. d. K. in korte trekken de historische lijnen aan, waarlangs het Britsche Empire met zijn Dominions, Koloniën, Protectoraten en Afhankelijke Staten ontstaan is. Met enkele woorden brengt hij in herinnering, waaraan het te wijten was, dat Engeland de koloniën in N.-Amerika zich zag ontvallen en waardoor deze een zelfstandigen staat vormden. Hij schetst, hoe door ondervinding wijs geworden, Engeland aan de koloniën die vrijheden verleende, waarvoor ze rijp waren, en hoe langzamerhand er slechts weinig overblijft, waarin de Engelsche dominions met self-government hun zelfstandigheid missen. „Wat overblijft, is de band, steunende op democratisme, gevoel van, hoewel een eigen staat, toch eenzelfde volk te zijn, loyaliteit tegenover den koning en verder loyaliteit tegenover de gemeenschap, waarvan de Dominions een deel uitmaken.” Doch ook de meest vooruitstrevende Engelsche democraten erkennen, dat een verantwoordelijke volksregeering alleen daar kan bestaan, *waar de meerderheid der bevolking* geschikt is voor het uitoefenen van politieke macht.

Waar het volk nog niet is opgewassen voor de taak van self-gouvernment is het belangrijkste probleem, hetwelk in de eerste plaats de aandacht vraagt, dat van opvoeding.

„Zelfs in de zuivere plaatselijke aangelegenheden kan het volk slechts zoover verantwoordelijk gemaakt worden als het geschikt is, om die verantwoordelijkheid te dragen.”

Het volk daarvoor op te voeden is de plicht der regeerders en de plaats voor die opvoeding is niet alleen de school voor de kinderen, maar ook de school des levens.

Daarna overgaande tot *Nederlandsch-Indië* merkt Schr. op, dat Minister Pleyte omtrent de school voor de kinderen harde waarheden van tekortkomingen gesproken heeft en dat ons ambtenaarsstelsel waarschijnlijk te kort is geschoten in de opvoeding van den Inlander in de school des levens.

De leiding van het particulier initiatief zal daarin slechts kunnen helpen.

„Het streven van *Java* moet zijn geleidelijk te komen op één lijn met het democratisme van de Engelsche Dominions en zóó deel uit te maken van het geestelijk verbond, waarvan het Britsche Rijk en de Vereenigde Staten de groote voorvechters zijn.”

In een artikel, getiteld: „Autonomie en Zelfbestuur” komt v. P. in het *Soer. Hbl.* op bovengenoemden brief terug met het doel kritiek uit te oefenen op de beschouwingen van v. d. K., waar deze den wensch uitspreekt, dat Java geleidelijk moet trachten te komen op één lijn met het democratisme (waarom dit woord, dat niets te maken heeft met zelfbestuur en autonomie, hier ingelascht, vraagt v. P.) van de Engelsche Dominions. De vergelijking immers van *Java* met de vrije Engelsche Dominions — Australië, Nieuw-Zeeland, Canada en Zuid-Afrika — kan niet opgaan, daar deze alle in gematigde zônen gelegen zijn, waar een Europeesche bevolking sinds lang ingeburgerd is, terwijl de oerbevolking óf uitgestorven (Australië) óf in een hoek geduwd is (Canada) dan wel volkomen onmondig gehouden wordt (Z.-Afrika), en absoluut geen politieke rechten heeft.

Van de Crown Colonies zijn Britsch-Indië en de Straits Settlements het best met onze koloniën te vergelijken. Daar toch was ook een zeer talrijke oerbevolking, die een vrij hoogen trap van beschaving bereikt had en voor een groot deel een der groote wereldgodsdiensten Boedhisme, Hindoeisme of Mohamedanisme beleed.

Deze bevolking heeft zich in onzen Oost niet alleen staande gehouden, maar ook vermenigvuldigd en is er in economisch opzicht zeker niet op achteruitgegaan, doch heeft geen poging gedaan om de Westersche beschaving aan te nemen of den grooten vooruitgang van Europa te volgen.

Het conservatisme van den Mohamedaanschen godsdienst, de polygamie, waardoor de band van het gezin slap is en de vrouw geen hooge positie krijgt, de materialistische aard van de bevolking, het klimaat en de weinige ontwikkeling der indonesische talen zijn alle factoren, die den vooruitgang tegenhielden.

Daardoor zijn er onder de 40 millioen inwoners van Ned.-Indië nog geen 100.000, die voldoende moreele en intellectueele ontwikkeling bezitten en dat is de voornaamste reden, waarom er van autonomie in ons Indië nog geen sprake kan zijn. Een bijkomende reden is, dat er in onze koloniën zulk een ontelbaar aantal verschillende rassen en stammen de bevolking uitmaken, die zich volstrekt niet elkaars medeburgers voelen. Zoolang die verschillende groepen niet voelen, dat ze gemeenschappelijke belangen hebben, moet er een centraal gezag zijn van ons Westerlingen, en is er geen autonomie mogelijk.

Wel te verstaan autonomie, niet te verwarren met zelfbestuur, zooals in de Indische pers vaak geschiedt.

Zelfbestuur hebben geheel afhankelijke onderdeelen en dat slechts voor zooveel het hoogere staatsgezag dat aan hen overlaat, zooals dat met de gemeenten het geval is, voor zoover het betreft het aanleggen van wegen, het nemen van politiemaatregelen, enz.

„Autonoom of onafhankelijk zijn ze echter niet; ze mogen niet op het gebied van den hoogeren wetgever komen en zoodra de hoogere wetgever dit wil, hebben de gemeenten zich te onthouden.”

De *zelfbesturende* landschappen, die wij kennen in Indië, kunnen niet autonoom genoemd worden, daar ze niet onafhankelijk zijn en zich te onthouden hebben van alles wat het centraal gezag zelf regelen wil.

Laat ons hopen, dat door het sympathieke streven naar meerdere ontwikkeling en beschaving, naar opgewekter politiek leven, bij velen belangstelling gewekt zal worden voor de groote eenheid, die Ned.-Indië moet vormen.

Zullen na verloop van tijd de 100.000 meer ontwikkelden zich burger voelen van de één en ondeelbare kolonie, en zullen zij hun beschaving over alle 40 of 50 millioen inwoners hebben uitgebreid, dan zal de tijd gekomen zijn voor een vergelijking met Australië en de andere Dominions, dus voor onafhankelijkheid, waaraan medezeggenschap en zelfbestuur natuurlijk vooraf zullen zijn gegaan.

Suriname.

Aan de Memorie van Antwoord inzake het ontwerp begrooting voor 1918 ontleenen wij het volgende:

Financieel plan. Vertrouwen is de basis van dit plan; indien het niet vaststond, dat de kolonie geleid werd door het besef van hare moreele verplichtingen, dan zou een dergelijk stelsel niet aanbevolen mogen worden. Maar daarom bevreemdde het den Gouverneur te lezen, dat de Staten zich hunne meening over de voortzetting van de buitengewone heffingen gedurende 1918 nog wilden voorbehouden, want hij kan zulk een voorbehoud niet goed aanpassen bij hetgeen elders in het Verslag is betoogd.

Het sprak van zelf, dat getracht moest worden af. dadelijk tegemoet te komen aan het extra tekort op een half millioen geschat, tengevolge van de crisis, en dat de kolonie derhalve van stonde aan moest doen blijken van den ernst van het voornemen om de lasten te dragen, die naar redelijkheid door de kolonie gedragen behooren te worden. Toen de Gouverneur 's Ministers medewerking voor de toepassing van zijn plan inriep, bood hij dan ook tevens de verlenging van die heffingen gedurende 1918 aan, hoewel dientengevolge tegenover de becijferde *f* 500.000 slechts een opbrengst van (op zijn best) *f* 400.000 in uitzicht kon worden gesteld. Die heffing zal dus alleen noodig zijn, wanneer de druk der ongunstige omstandigheden ook in 1918 voortduurt. Maar de bereidwilligheid om er toe over te gaan moet aanstonds vaststaan, want zij is de materieele uitdrukking van de moreele verplichtingen, die ook in het verslag der Koloniale Staten met zooveel nadruk worden uitgesproken.

Hygiëne. Het zou beslist onjuist zijn te zeggen, dat in Suriname niet zéér veel gedaan is voor bestrijding van ziekten. De ziekenverzorging van overheidswege heeft er zelfs te groote afmetingen aangenomen en het is dan ook een vraagstuk, hoe een hervorming van den landsgèneeskundigen dienst kan plaats hebben in dien zin, dat meer het stelsel van voorkomen van ziekten op den voorgrond treedt dan het tegenwoordig systeem van voorziening, dat — zooals professor van Loghem het uitdrukt — slechts in het geweer komt als een ziekte is uitgebroken en dat dus op een lagen trap van ontwikkeling staat.

Zeer juist, merken wij hierbij op.

Een goed begin met de oplossing van dit vraagstuk zou zijn de onmiddellijke indiening van een „muskieten-verordening”.

Over de toekomst van de bevolking van de hoofdplaats schrijft de Gouverneur:

„De ondergeteekende moet bekennen, dat inderdaad bij hem eene neiging bestaat om stadsbewoners te leiden naar de disctricten. In hoever dat streven zal slagen is eene vraag, die hij nog niet durft beantwoorden. Zonder twijfel biedt het opkomend geslacht beter kansen dan het tegenwoordige, dat in de stad reeds tot rijperen leeftijd is gekomen. De tot dusver opgedane ervaring geeft dan ook niet veel hoop, maar de tijd is nog te kort geweest om een eindoordeel te vellen.

De ondergeteekende acht de zaak echter van zooveel belang, dat hij gaarne de gelegenheid aangrijpt om er wat dieper op in te gaan.

Zijn streven is niet louter het gevolg van een invallende gedachte, noch alleen een poging om na te komen de verplichting, die art. 12 van het Regeeringsreglement hem oplegt en die hij bij de aanvaarding van het bestuur in herinnering bracht door de belofte, om al wat strekken kan tot prikkeling van de arbeidzaamheid te steunen met even vasten wil, als waarmede hij zou afwijken en tegengaan al wat haar verslapt.

Evenmin is het streven van den ondergeteekende uitsluitend ontstaan uit den wensch om te voorzien in den tijdelijken nood van de werkloozen, want hoezeer hij zeer zeker ook gedreven wordt door medegevoel voor de noodlijdenden, toch is het vooral de toekomst der geheele gemeenschap, waarop hij het oog heeft en welke hij ook langs dezen weg wil trachten te bereiken.

De ondergeteekende beoogt, dat het land zelf zal voortbrengen wat het geven kan.

Er wordt te veel ingevoerd in Suriname. Te veel dat uit eigen bodem, met eigen middelen, in eigen kring zou kunnen worden verworven.

Rijst, meel, vleesch, visch — om eenige levensmiddelen, die dadelijk in de gedachten moeten komen, te noemen — worden nog altijd in belangrijke hoeveelheden van buiten betrokken. En waarlijk niet, omdat het land zelf ze niet zou kunnen leveren! Het kan, dus moet het; moet in zulk een mate, dat eerst in eigen behoefte geheel kan worden voorzien, daarna de overvloed naar buiten kan worden uitgevoerd.

Langen tijd is de uitvoerhandel voornamelijk beperkt geweest tot de zoogenaamde stapel- en boschproducten; met de uitvoeren van koren is een voorbeeld gegeven hoe ook een gewas van den kleinen landbouw elders een markt kan vinden; onze naburen hebben getoond wat met rijstbouw te bereiken is en Suriname kan nog zooveel voortbrengen, dat anderen zeker gaarne zullen afnemen. Het is natuurlijk niet de bedoeling van den ondergeteekende, dat Suriname zich onafhankelijk zou maken van allen invoer. Dat is ondenkbaar; maar wel is denkbaar, dat het eigen behoefte beter aanvult dan nu geschiedt. De wisselwerking tusschen in- en uitvoer zal daardoor geenszins worden belemmerd; juist zal hij toenemen naar mate het land van den eigen overvloed van voortbrengselen kan afstaan.

Het is onnatuurlijk dat een land invoert wat het zelf even goed kan voortbrengen — tenzij het eigen edeler product uitgaat in ruil voor wel gelijksoortige maar minder kostbare waar; het is natuurlijk dat het invoert wat het zelf niet leveren kan.

Naar de meening van den ondergeteekende is het nu de aangewezen tijd om de hand aan den ploeg te slaan. Deze tijd, die voor zoo onnoemelijk velen slechts rampspoed en ellende brengt, kan voor Suriname een zegen worden. De verstoring in den aanvoer van tal van artikelen, die vroeger zoo gemakkelijk en zoo regelmatig werden toegevoerd, heeft de besliste noodzakelijkheid veroorzaakt om hetzij zelf voor de voortbrenging te zorgen, hetzij het ontbrekende door andere producten van eigen bodem te vervangen.

Het heerschend onheil heeft een heilzamen stoot gegeven aan de energie van het volk en wat de ondergeteekende nu zoo van harte gaarne zou zien, is, dat het volk werkelijk daarop reageerde en den aangewezen tijd niet liet voorbijgaan.''

Na nog eenige beschouwingen eindigt de gouverneur aldus: ,,Ook de ondergeteekende neemt aan dat een deel van hen, die naar buiten trekken, naar de stad zullen terugkeeren. Toch kan hij niet deelen in de vrees voor het sociaal gevaar, die enkele leden koesteren, want grooter sociaal gevaar schijnt hem toe te schuilen in toeneming van de werkeloosheid. Ook voor de ervaring in andere landen gaat hij niet uit den weg. Wij leven immers in zulke bijzondere omstandigheden, dat geen goede vergelijking mogelijk is. Er is in dezen tijd meer werkelijkheid geworden, wat vroeger een droombeeld leek.''

* * *

Aan het verslag van de Surinaamsche Bank over 1916 zij het volgende ontleend:

,,De landbouw bleef zich ten aanzien van de resultaten der verschillende cultures in gunstige richting bewegen. De productie zoowel van koffie als van cacao en rijst nam toe. Naast eene gunstige weersgesteldheid waren bovendien de gemaakte prijzen voor het product over het algemeen voor de planters zeer bevredigend.

Alles bijeengenomen was 1916 voor de kolonie geen slecht jaar.

Aan het Suriname Studie Syndicaat en aan het consortium ter bestudeering van de mogelijkheid om tot een Cultuurbank voor Suriname te komen, werd door de instelling een werkzaam aandeel genomen.

Is de oorlog eenmaal voorbij en is het scheepvaartverkeer weder normaal geworden, dan kan de ontwaakte energie met alle kracht aan den arbeid.

Op één punt, zoo vervolgt het verslag, dient echter ten slotte met allen nadruk te worden gewezen. De stijgende lijn van productie-vermeerdering zal slechts tot bloei kunnen leiden, indien de regeering in deze landbouwkolonie op het gebied van den landbouw de noodige hulp en leiding geeft. Sedert meer dan vijftig jaren is de kolonie voor de benoodigde arbeidskrachten op immigratie aangewezen. En deze immigratie is steeds van regeeringswege ter hand genomen en verzorgd. Tot nu konden omtrent de uitvoering van deze taak weinig gegronde aanmerkingen worden gemaakt. Die toestand dreigt echter anders te worden, nu de immigratie van uit Britsch-Indië door een aldaar genomen regeeringsbesluit binnen niet al te langen tijd onmogelijk zal gemaakt worden, terwijl geen zekerheid bestaat dat Nederl. Indië voldoende werkkrachten zal kunnen leveren. Het bestaan der tegenwoordige cultuurondernemingen zal dan in gevaar worden gebracht en van oprichting van nieuwe ondernemingen zal dan wel geen sprake zijn. Slechts wanneer de regeering de zekerheid kan verschaffen, dat de immigratie van werkkrachten ongestoord voort zal gaan en zelfs uitgebreid kan worden, zal voor Suriname iets goeds kunnen geboren worden. Geen cultuurbank en geen studie-syndicaat kunnen iets blijvends tot stand brengen, indien de regeering hieromtrent niet de noodige zekerheid verschaft. En daaraan knoopt zich vanzelf vast de wensch, dat de regeering, nog meer dan tot nu toe, leidend voor den landbouw optrede, door b.v. aanleg van proeftuinen en stichting van proefstations en een en ander niet overlate aan of verwachte van particuliere instellingen. De koloniale landbouw is in deze nog geheel aangewezen op de voorlichting van het gouvernement.''

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Bataksche Onlusten. De *Sinar Sumatra* publiceert, overgenomen van het *Bat. Hdbld.*, een brief uit de Bataklanden, waarin de volgende feiten werden medegedeeld als oorzaken van de ontevredenheid der Bataksche bevolking: ,,Een man moest niettegenstaande zware ziekte (een boom was op hem gevallen) overmatig veel belasting betalen. Daar hij die echter niet betalen kon, werd hij 's nachts uit zijn dorp gehaald en toen mishandeld, omdat hij niet snel genoeg loopen kon, daarna met nog enkele andere arme menschen naar K. gebracht(een afstand van ruim 5 paal), waar zij voor straf aan den weg moesten werken. De menschen verzochten mij schriftelijk om hulp. Het geld werd geleend om de belasting te betalen, ofschoon eenige dier lieden meer dan acht dagen zwaar gewerkt hadden. Hoe ziek eerstgenoemde man was, blijkt uit het feit, dat hij niet lang daarna aan de gevolgen overleden is. Honderden hebben, om de belasting te kunnen betalen, geld geleend tegen 50 à 100 pCt. en zelfs nog hooger (5 tot 10 cent voor elke gulden per maand). Ik zelf heb voor enkele arme lieden de belasting betaald. Schooljongens, die nog dagelijks de school bezochten, en zelfs ,,slaven'', hebben belasting moeten betalen. Ook een arme vader, die vele kinderen te verzorgen had, maar geen hand breed rijstveld zijn eigendom kon noemen, moest *f* 8.— belasting betalen. Het gevolg is, dat de kleine man, het weinige vee, dat hij bezit, afschaft, zijn huis zoo armzalig mogelijk inricht, omdat hij de hooge belasting niet betalen kan. In 1916 werden een deel der belastingbiljetten op Donderdag uitgereikt en den Zondag daarop reeds, dus na *drie* dagen, kwam de politie in de huizen om goederen in beslag te nemen. Uit nood moesten vele arme menschen hun goederen voor halven prijs verkoopen om de belasting te kunnen betalen. Zelfs liet men zich de belasting van een armen man, die het geld niet gauw genoeg bij elkaar had, in den vorm van een schaap betalen. Ook worden soms twee belastingbiljetten aan een en denzelfden persoon gezonden, bijv. één met *f*3.50 op zijn Christenaam. En wee den armen kerel, wanneer hij niet beiden betaalt!

Waarom deze tyrannie en willekeur, dit taktloos optreden der beambten en onderbeambten? Welke wantoestanden! Er gebeuren in Tapanoelie wonderlijke dingen! Het schijnt, alsof de gezaghebbers, de controleurs en de resident niets weten van deze wantoestanden. Of zouden ze door Inlandsche ambtenaren bedot zijn? Zij moeten meer op tournée gaan en kontakt krijgen met de bevolking, dan komen zulke opstanden nimmer tot uiting; want iedere actie eischt een voorbereiding en de tournées verschaffen bekendheid, niet de civiele bureaux. Wat heeft de Regeering tot nu toe gedaan, om het Batakvolk betaalkrachtig te maken? Met uitzondering van controleur Monteiro, wiens gezegend werk nu nog merkbaar is, deed niemand het minste of geringste.

Associatie en gezamenlijke Evolutie. Er moet verandering komen in de wijze van doen en handelen,

zoowel in het belang van land en volk, als in dat van het N.-I. Gouvernement, schrijft *D. H.* in de *Darmo Kondo* naar aanleiding van eenige beschouwingen van „*Analyse*" over de evolutie in de Inlandsche maatschappij. Vele vereenigingen zijn opgericht, die echter ieder op zich zelf werken. Kunnen de Inlanders zich niet met de Europeanen vereenigen, in éène vereeniging met deze samen werken, of moeten zij, om hun doel te bereiken voortgaan met eigen vereenigingen te vormen? Kunnen de Inlandsche vereenigingen in samenwerking met de Europeesche vereenigingen naar éénzelfde doel streven?

Het doel, waarmede de vereeniging *Insulinde* is opgericht, zooals in hare statuten vermeld, kan een antwoord op bovenstaande vragen geven: „Zij zoekt langs alle gewettigde wegen het lot en den toestand der inwoners te verbeteren, het welzijn en den voorspoed van Ned.-Indië te bevorderen. Zij wil alle hinderpalen, die belemmerend of remmend werken, uit den weg ruimen, regelingen in het leven roepen, waardoor eerder en gemakkelijker het doel bereikt kan worden. De Inlandsche vereeningingen, die in de laatste jaren opgericht zijn, en ook bovenstaand doel voor oogen hebben, staan ontegenzeggelijk op politieken bodem. De grens tusschen politiek en economie is op dit terrein moeielijk te trekken. *Boedi Oetomo*, *Sarekat Islam*, *Insulinde* enz. nemen feitelijk de politiek te baat om Indie's vooruitgang te bevorderen, zich het lot van de ingezetenen en inboorlingen aan te trekken. B. O. omvat in haar streven Java en Madoera en trekt zich vooral het lot der meer ontwikkelde Inlanders aan. De S. I. nam een uitgebreider terrein in beslag, geheel N. I. voor zoover het door den Islamitischen godsdienst begrensd wordt. *Insulinde* daarentegen heeft geheel N. I. tot zich getrokken met *al* zijn bewoners, zonder onderscheid van geboorte en geloof. Daar de Inlander geen politieke rechten bezit, brengt hij in zijn vereenigingen de politiek, om daardoor rechten te verkrijgen. Er is in Indië een samengaan van belangen onder Inlanders en Europeanen. Het zoude daarom goed zijn, indien zij samen werkten. Dit samenzijn ware te vergelijken bij een *sapo lidhi* (bezem van samengebonden dunne bamboesteeltjes). Elke lidhi op zich zelf is gemakkelijk stuk te maken, maar bij elkaar tot *sapo* gebonden, zijn zij moeilijk te breken. Het verzoek van een enkele groep der bevolking zal geen uitwerking hebben, als het niet wordt ondersteund door de andere groepen. Vereenigt zich een bevolkingsgroep met vereenigingen van Europeanen of wordt zij daarin opgelost, dan zal de associatie van zelf tot stand komen. Associatie tusschen overheerschers en overheerschten is dringend noodig, opdat later, als het besturen meer en meer op Europeesche wijze zal plaats hebben, de veranderingen, die daarvan noodwendig het gevolg zullen zijn, geen botsingen en stoornis teweeg zullen brengen. Op dit oogenblik zijn de ingezetenen van N. I. verdeeld in verschillende groepen, die ieder op eigen wijze bestuurd, onderwezen en berecht worden. Daardoor zijn zij ook onder elkaar verdeeld en worden geen middelen te baat genomen om hen tot elkaar te brengen. Men kent elkaar te weinig, met het gevolg dat het Eur. bestuur dikwijls de bevolking verkeerd beoordeelt en ten onrechte van kwade oogmerken verdenkt. Alsdan wordt de politiek van „verdeel en heersch" toegepast. Inlanders, Chineezen en Europeanen hebben dientengevolge ieder hun eigen sfeer (*doenia*). Van wat er buiten ieders eigen sfeer plaats heeft, daarvan wordt over en weer geen notitie genomen. Alzoo betoogt bovengenoemde schrijver in het inlandsche blad.

„Soeara Mardika". In de Maleische bladen is uit Semarang een circulaire opgenomen, waarin bekend wordt gemaakt, dat medio April van dit jaar een Inl. blad zou verschijnen, dat speciaal de politiek in Ned. Indië wil bespreken, de politiek, welke gevolgd moet worden om den Inlander te verheffen, den eigenlijken waren Inlander, die bestemd is het zaad der Sociaal Democratie (sic) uit te strooien. Wel is waar — alzoo de berichtgever — zijn er reeds verscheidene bladen, als organen van bepaalde vereenigingen of groepen, maar die bewegen zich in eigen kring en hebben onderling geen voeling. Het nieuwe, hierboven bedoelde ofgaan, zal een *contra* uitspreken tegen alle bestaande gewoonten en regelingen, die den Inlander klein en onmondig houden. Er moet wrijving zijn, die de evolutie en den vooruitgang ten goede zullen komen. De Sociaal Democratie moet hier ingang vinden, ten spijt van velen, die haar veroordeelen, zonder evenwel te weten, wat zij eigenlijk beteekent. Bij de Hollanders bestaat reeds zoo'n orgaan: „*Het vrije woord*", maar aangezien de meesten onzer de Hollandsche taal nog niet voldoende kennen, zal er nu ook een dergelijk blad in de Maleische taal worden uitgegeven, gemakkelijk te begrijpen voor den Inlander, die lezen en schrijven kan. En aan dit blad zal eveneens de naam gegeven worden van *Soeara Mardika* (het vrije woord). 1e. Omdat er het vrije woord in geschreven zal worden; 2e. omdat het met vrijmoedigheid critiek zal uitoefenen en beschouwingen zal leveren omtrent de stroomingen in Ned. Indië; 3e. omdat het ongedwongen de maatregelen van overheidswege zal laken die niet in het belang van die emancipatie zijn; 4e. om de bevolking verder in vrijheid op te voeden en op te leiden; 5e. om te steunen alles wat dienstig kan zijn om van Indië te maken een vrij land.

Het blad zal twee malen in de maand verschijnen en onder redactie staan van de heeren *Semaoen*, *Notowidjojo* en *A. Baars*. Als administrateur zal optreden de heer *Soekir* te Semaring; het abonnement ad *f*3 's jaars of *f*0.25 's maands, wordt geacht zóó laag te zijn, dat het binnen het bereik van een ieder zal vallen.

Ver. voor Laag Javaansch. Te Bodjonegoro wil men een *Comité Djawa Dwipa* vormen — alzoo de *Sinar Djawa* —met het doel om voor het algemeen gebruik van de *Ngoko* taal (het laag Javaansch) propaganda te maken. Tal van leden hebben zich reeds voor deze vereeniging opgegeven; gewacht wordt op de algemeene vergadering, waarin zij geconstitueerd zal worden. De lagere ambtenaren en de partikulieren zijn vóór deze beweging. Spreken reeds onder elkaar in die taalsoort. Doch de hooger geplaatsten zien haar met leede oogen aan. „*Ajo*, vooruit dan!" roept de schrijver uit.

Hetzelfde blad maakt melding van een Inlandschen opnemer, die in een bioscoop te Tjomal (Tegal) door den Europeeschen kaartjesverkooper in het Ngoko werd aangesproken en toen in dezelfde taal een antwoord gevende, daarvoor een pak slaag ontving. Een klacht is bij den hulpofficier ingediend. Men is er niet meer van gediend om door den eersten en besten Blanda in het laag Javaansch aangesproken te worden en dan gedwongen te zijn in het hoog Javaansch antwoord te geven. Door de „associatie" moet en zal hierin verandering komen. Maar eerst moeten die heerschersideeën over de zonen van het land er uit gebannen worden. Nog vele conservatieven en onontwikkelden gaan hiermede niet accoord, wat echter niet in het algemeen belang geacht moet worden. Zoo meent het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het „witte gevaar". De *Warna Warta* geeft een uitlegging van de uitdrukking „het gele gevaar", zeggende dat daarmee bedoeld wordt: het gevaar van de zijde der Chineezen en Japanners. Nu zouden de donker gekleurden ook kunnen spreken van „het witte gevaar", daar de Engelschen in Indië en Egypte de bruinen overheerschen, in Amerika de Amerikanen de oorspronkelijke bevolking en in Ned. Indië de Inlanders door de Nederlanders overheerscht worden.

Hoop op betere behandeling. In hetzelfde blad geeft „*Darah-Hindia*" een beschouwing over de verhouding tusschen de chefs en ondergeschikten in vroegere jaren en thans, eindigende met te zeggen, dat sedert de leus „*brani krana benar*" meer en meer ingang gevonden heeft bij de minderen, er thans niet licht een chef zal gevonden worden, die het wagen zal zijne ondergeschikten op onwaardige wijze te behandelen, uit vrees den stoot van het Indische wapen te voelen. „Kom", alzoo de schrijver, laten we hopen, dat er niemand zal zijn, die met vuur wil spelen." En laat de Regeering de kolonie vooruitbrengen, even als op elk ander gebied de chef steeds er toch op uit moet zijn, de belangen zijner zaak te behartigen om die vooruit te brengen. Wij zijn wel benieuwd te weten op welke wijze de Regeering haar doel wenscht te bereiken. In 's lands belang hebben wij er vrede mee — al zal 't ons nog geld kosten — als Indië slechts er mee gebaat zal worden. Wij vreezen echter, dat van de inzichten der onderdanen geen notitie genomen zal worden, al zijn zij ook rijp voor het medezeggensschap. Vroeger kon de bevolking er niet over oordeelen, en kon men haar gemakkelijk knollen voor citroenen verkoopen. Thans gaat dit niet meer. De Regeering doet daarom wijs het kleed te laten vallen, waarin zij haar voornemens omhuld houdt, want indien er in gestoken mocht worden zou het schade doen aan het eerbiedsgevoel, dat men voor haar hebben moet. De Regeering weet 't heel goed, dat het behoud van Indië geheel afhangt van onze liefde en trouw. Indien aan den band, die nog bestaat, getornd werd, dan zou die van zelf kunnen breken. En wat dan? De Regeering weet ook heel goed, dat de welvaart van Nederland afhangt van het welzijn van Ned.-Indië. Wie tegenover ons mocht willen beweren, dat wij 't thans beter hebben dan

onder de Javaansche vorsten, dien willen wij in herinnering brengen, dat deze landen in de handen van de Hollanders gevallen zijn, omdat wij zelf moede waren van het bestuur onzer eigen Hoofden en ons leven over hadden voor het heil van onzen geboortegrond. In vroegere jaren werd het blanke ras in hoog aanzien gehouden bij den Inlander, die de vertegenwoordigers van dat ras als ,,heeren, leermeesters en voorgangers" accepteerde. Schrijver heeft dien tijd niet gekend en kan er dus niet over oordeelen, of dat respect te danken was aan de overgroote domheid van den Inlander, dan wel aan de goede inzichten der Europeanen. Wel is waar zijn er thans ook nog Europeanen, die t goed met ons meenen, maar dit aantal is zéér gering in vergelijking van degenen, die ons als beesten beschouwen; reden waarom wij geneigd zijn veel slechts van hen te denken. Die slechte gedachten worden ook tegenover het Bestuur gekoesterd. En geen wonder, waar onder de vertegenwoordigers daarvan er zoovelen zijn, die daartoe aanleiding geven. Het is thans tijd om krachtig tegen zulke vertegenwoordigers op te treden; onze liefde zal dan niet behoeven afgesmeekt of afgedwongen, maar die zal vrijwilig gegeven worden. De Regeering zal moeten erkennen, dat het eene oprechte en welgemeende pers is, die de hoop op zulk optreden uitspreekt.

Chin. Meisjeshandel. De *Warna Warta* vernam, dat de bekende Semarangsche millionair, *Oei Tiong Ham*, voor de som van *f* 100.000 drie jonge maagden gekocht heeft, dochters van zijn rasgenoot *Hoo Sie Sioe* te Solo. Hij heeft zich verder tegenover den vader van deze meisjes verbonden om *f* 50.000 uit te betalen aan ieder harer, voor het geval hij haar niet langer begeerde. *Hoo Sie Sioe* voornoemd, zoo deelt het blad mede, is van goede familie, doch in den laatsten tijd financieel zeer achteruitgegaan. De *Sin Po* het bericht besprekende, waarschuwt den heer *Oei Tiong Ham*, dat het hem wel eens kan opbreken, zoo hij in zijn overmoed voortgaat met het bedrijven van wreedheden.

De Javanen in de Lampongs. De *Perniagan* nam uit de *Java Bode* het verslag over 1915 over, van de kolonisatie proeven in de residentie Lampongsche distrikten genomen met van Java afkomstige gezinnen. De thans met de dagelijksche leiding der proeven belaste administrateur van de Lampongsche bank, de heer *W. C. Schalkwijk*, wees er o.a. op, dat een der hoofdvoorwaarden om de proeven niet geheel te doen mislukken, hierin bestond, dat zonder verwijl werd overgegaan tot de verbetering van de hoogst gebrekkige irrigatie, waardoor de aanleg van sawahs bevorderd en een behoorlijke opbrengst van *padi* verzekerd kon worden. Er wordt aan herinnerd, dat de Regeering reeds in het midden van het vorige jaar machtiging had gegeven, om een gedeelte van het kolonisatie-terrein van een technische bevloeiing te voorzien door middel van de waterrijke rivier Way Padang Ratoe, voor welk doel de tot stand brenging van het eerste gedeelte der werken een som van *f* 44590 was toegestaan. Thans is voor de verdere uitvoering der werken o.a. den bouw van een *prise d'eau* in genoemde rivier één som van *f* 79500 beschikbaar gesteld.

Een samenzwering. In het district Madjalengka (Cheribon) is, volgens hetzelfde blad, een complot ontdekt, dat ten doel had de bestaande regeering omver te werpen en een nieuwe regeering aan het bewind te helpen, zonder dat echter nog bekend was, onder welken vorm. Leden van de *S. I.* verweten den deelnemers aan het complot slecht levensgedrag, waarop dezen een aanval deden op het gebouw van den leider der S. I. en dat verwoestten. De autoriteiten grepen onmiddellijk in; 30 man werden gearresteerd, w.o. 5 leiders van de oproerige beweging. De rust is thans teruggekeerd.

Koper uitvoer. De *Pewarta Soerabaja* vernam, dat uit de Molukken voor een bedrag van *f* 2500 aan kopergeld naar Singapore is uitgevoerd. Het blad vraagt: of er geen verbod bestaat van uitvoer van kopergeld uit Indië naar Engelsche gebieden? Zouden ze van dit koper geen granaten kunnen maken? vraagt de schrijver.

Eng. Industrie op Java. Hetzelfde blad deelt mede, dat aan de *Anglo Java Chinese Trading Company* te Batavia vergunning is verleend om een rijstpellerij en tapiocafabriek op te richten in de dessa Tjiparai nabij Garoet (Preanger Regentschappen).

Van Vreemde Koloniën.

't Mesopotamië-rapport.

't Was met een ongewone openhartigheid dat de E. regeering mededeelingen deed over hetgeen 't Mesopotamië-rapport, bij publicatie, te lezen zou geven. Nu 't verschenen is, kan men er zich nog over verwonderen dat een zoo zware acte van beschuldiging zoo ronduit aan allen en ieder ter beoordeeling wordt gegeven, maar bij nader overwegen zal men moeten erkennen, dat de regeering, nu zij eenmaal voor de treurige feiten stond, verstandig gehandeld heeft. Door de vroegere voorloopige mededeelingen is de schok voorbereid en zoo half gebroken. Tusschen den tijd van eerste en definitieve openbaarmaking is gelegenheid gevonden om de personen te verwijderen en de toestanden te verbeteren, zoodat de indruk getemperd kan worden door de erkenning dat, zij 't al achteraf, nu toch alles gedaan is wat te doen is om de laakbare misstanden weg te nemen. Dank zij 't sedert in Mesopotamië bevochten succes is de neiging ook groot om 't licht niet te bederven door te lang op de schaduw te turen. Bovendien is 't E. volk thans meer geneigd over 't onderwerp dat verleden is heen te glijden, nu 't tegenwoordige en de toekomst aller aandacht en combinatievermogen in beslag nemen. Nieuws brengt 't rapport eigenlijk ook niet, 't dikt alleen 't bekende nog eens extra aan, en 't verlevendigt, erkent, bevestigt wat tot nu toe deels nog naar bij geruchte bekend was. De Engelsche pers uit in krasse woorden haar verontwaardiging, de ,,Daily Mail" vraagt of niemand zal worden gestraft, maar overigens lijkt de rechtmatige verontwaardiging bij voorbaat ontwapend door de sedert getroffen maatregelen, zoodat zij wel tot een golving, zij 't al een hoog gaande golf, zal worden, die verloopt onder de vele up and down's van 't rumoerige getij.

Een regeering besloot tot den inval in Mesopotamië, een tweede regeering gaf bevel tot den opmarsch van Koet el Amara naar Bagdad. Beide regeeringen zijn gewijzigd. Geen van de generaals en officieren van gezondheid, wie blaam kan treffen, hebben meer iets te maken met de huidige expeditie, die uitstekend uitgerust en geleid reeds lang meester is van Bagdad.

't Oppertoezicht op de krijgsoperaties van 't in de zaak betrokken hoofdkwartier in Br. Indië is overgegaan naar 't departement van oorlog.

In een hoofdartikel van de ,,Times" worden vier punten als de quintessens van 't commissie-rapport vermeld.

1. Er is een v e r b ij s t e r e n d gebrek aan samenwerking tusschen de autoriteiten in Br. I. en die in Eng. geweest. 2. De ministers en de civiele bestuurders in Br. I. en in Eng. zijn s c h a n d e l ij k misleid door hun militaire en maritieme raadgevers. 3. 't Fatale besluit, om in 1915 van Koet el Amara naar Bagdad op te rukken, is op a l l e r o n v e r s t a n d i g s t e w ij ze door 't kabinet genomen, om redenen veeleer van politieken dan van militairen aard. 4. Al erkent men ten volle de groote verdiensten, die op andere oorlogsterreinen door het Br. Ind. leger zijn bewezen, dan kan toch onmogelijk de gevolgtrekking worden vermeden. dat 't stelsel van militaire beheer en controle van het leger in Br. Ind. een f i a s c o is gebleken.

In 't Hoogerhuis zal lord Hardinge, wiens onderkoningschap in de berispingen gemoeid is, zich wel schoon weten te wasschen, waarbij dan verwacht wordt dat lord Curzon, die als onderkoning is heengegaan omdat hij de militaire overheersching op den verkeerden weg achtte, zich dan wel als door de gebeurtenissen gerechtvaardigd tegenover hem zal stellen. In de pers komen ook reeds aanvallen voor op 't rapport dat eenzijdig, niet deskundig en lichtvaardig wordt genoemd.

Malaria-bestrijding in Calcutta.

In Calcutta zijn muskieten brigades ingesteld, die behalve de jacht op deze ziektenverspreiders ook door oliebegieting van kweekplaatsen den strijd voeren. 't Nut werd bestreden omdat de oliebestrooiing slechts nu en dan plaats vindt, waardoor de bedoelde resultaten spoedig te niet worden gedaan, zoodat de vraag rijst of 't bereikte opweegt tegen de kosten en de moeite. Aan een terzake door Dr. Bentley uitgebracht rapport is 't volgende ontleend. Hij stemt in met de opvatting dat Calcutta eigenlijk geen malaria-oord is, al komt deze ziekte er geregeld voor, haar uitbreiding blijft beperkt. Toch acht hij 't voortbestaan der brigades gewenscht, dat strenge doorvoering van hun campagne meent hij dat de malaria er geheel is uit te roeien. Maar daarbij is de malaria niet alleen in rekening te brengen, de anopheles is met andere muskieten ook te bestrijden als overbrenger van zevendaagsche koorts en elephantiasis. De werzaamheid der brigades is ten onrechte tot den regentijd beperkt, zij moet doorloopend worden voortgezet. De culex fatigans, die filiaris overbrengt, en de stegomyia, die verdacht wordt dengue te verspreiden, komen in 't droge seizoen ook voor. Om tot afdoende bestrijding te komen moet van hoogerhand een voortgezette uitroeiing geleid worden, of de bevolking moet bij bestuursmaatregel gedwongen worden, ieder in eigen woning, de muskieten te verdelgen. Dit laatste zal te bevorderen zijn door een stelselmatige opleidingsmethode, die eenvoudig gestelde aanwijzingen met illustraties onder 't volk verspreidt en op school ter kennis van de jeugd brengt.

't Huwen van Hindoevrouwen.

De Bombay provincial social conference, die onder voorzitterschap van den heer M. R. Jayakar bijeenkwam, heeft zich in ruime mate bezig gehouden met de vrouwenkwestie. Behalve wenschen betreffende verbetering en uitbreiding van 't onderwijs voor meisjes, betroffen eenige resolutiën de bestaande huwelijksopvattingen. De publieke opinie, die nog gekeerd is tegen 't hertrouwen van weduwen, moet ten goede gekeerd worden. 't Is van sociaal belang de jonge weduwe niet aan dien staat te binden; gelukkig wint deze opvatting reeds veld. Polygamy wordt veroordeeld, evenals 't huwelijk van oude mannen met jonge meisjes; door deze verouderde instellingen wordt 't aantal weduwen nog vergroot. De huwelijken met kinderen werden streng afgekeurd, het aanzien van de vrouw moet verhoogd worden, de bruid zal minstens 16 jaar oud moeten zijn. en voor 't aangaan van 't huwelijk zal de instemming van bruid en bruidegom vereischt moeten worden. Om de strenge kastenafscheiding te breken worden huwelijken van gemengde kasten aanbevolen. Een commis-

sie werd ingesteld ter voorbereiding van een beweging om de wettelijke positie van de vrouw, ook wat 't erf pacht betreft, te verbeteren.

Men ziet hier een beweging naar de westelijke beschaving, volgens welke de vrouw bepaald hooger staat dan in de hindoelanden, al zijn de Europeesche wetten in 't algemeen, en die in ons land in 't bijzonder, ook geenszins voor op 't belang der gehuwde vrouw gericht.

Anarchistenkweek.

Onder de Engelsch-Indische mailberichten treft ons weer een vooral behandeld door den magistraat van Dinajpoer. Vijf jonge Bengaleezen van goeden huize zijn beschuldigd leden te zijn van een vereeniging, die ten doel heeft de Britsche regeering omver te werpen, zij zijn vertrouwd met alle methodes der anarchisten dacoiting, plundering, roof en moord. Zij leefden onder valsche namen, zij zochten een taak als privaat-onderwijzer om zoo recruten voor 't anarchisme te maken.

Nadere vredeseischen.

Men moge klagen over weinig vastheid in de geuite verklaringen, ook over het waarschijnlijk achter houden van bedoelingen, maar aan veelheid en verscheidenheid ontbreekt 't niet meer op 't gebied van vredes wenschen. Hebben wij b.v. den eisch de Turken uit Europa, sedert de Russ. revolutie stilzwijgend zien verdwijnen, daarentegen, en misschien in de plaats daarvan, heeft Lloyd George in zijn groote rede te Glasgow nu de Turken uit Armenië en Mesopotamië gezet, en hij heeft tevens voor 't lot der D. koloniën de oplossing aangegeven. 't Is ons echter niet duidelijk, hoe men onder de negers van Kameroen en van den Bismarck-Archipel een referendum, of iets dat daarop lijkt, zal kunnen houden.

Volgens 't uitvoerige Reuter-telegram heeft de premier hierover 't volgende gezegd: Mesopotamië was eens een Eden en de graanschuur van de wereld. onder T. bestuur is 't een wildernis geworden. Aan 't vredescongres moet worden overgelaten wat van Mesopotamië zal worden, maar in geen geval kan 't duurzaam onder de dwingelandij van T. blijven. 't Zelfde geldt voor Armenië.

Wat 't lot der Duitsche koloniën aangaat, dienaangaande moeten de wenschen en verlangens der bewoners den doorslag geven. Onbeschaafde volken zullen, meent Lloyd George, vermoedelijk aan zachter handen dan die der Duitschers behoefte hebben, als zij over hun eigen bestuur kunnen beslissen.

Herinnert men zich hetgeen wij onlangs in 't „Kol. Weekblad" schreven over den afrondingswensch aan Duitsche zijde, dan staan de beginselen hier vrijwel tegenover elkander. De Br. staatsman wil de stem vernemen der betrokken kolonie, de D. minister van koloniën wil afgeronde gebieden omlijnen, de kolonie heeft dan natuurlijk geen stem.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Vragen van den Dag.

In de Juli-afl. een belangrijk artikel van G. Marius Nieuwenhuis, „Is er een Indo-vraagstuk". In den breede tracht schr. aan te toonen dat een dergelijk vraagstuk slechts bestaat in de fantasie van hen, die zich in meer- en minderwaardigheids-theoriën ten opzichte van den Indo vermeien. Als er een vraagstuk op te lossen valt, dan is het volgens schr. dit: hoe den Indo het spoedigst en het best het onderwijs te verschaffen dat hij vraagt.

Voorts een bijdrage van C. Spat over adat (gewoonterecht) en Sjäriat (Mohammedaansche wet) in Alam Minangkabau (de wereld van Minangkabau).

Cultura.

De houtvester I. van Roosendael schrijft in het Juni Nr. van „Cultura" een opstel over de particuliere boschexploitatie in verband met de te bereiken normale ouderdomsklassenverhouding der djatibosschen. Het betreft hier weder de oude kwestie, wat verdient de voorkeur: Staats- dan wel particuliere exploitatie der houtbosschen; schr. is voor Staatsexploitatie.

J. T. Cremer 1847 - 30 Juni - 1917.

Bij gelegenheid van den 70sten verjaardag van den man der „onbegrensde mogelijkheden", den oud-minister van Koloniën, J. T. Cremer, heeft de dagbladpers in kleinere of grootere artikelen gewezen op de verdiensten van den jubilaris en vermeld op welke wijze hij is gehuldigd.

Ook „Eigen Haard" (Nr. 26) en „Indië" (Nr. 13) wijdden een beschouwing aan den 70-jarige; beiden geven ook zijn portret. (Zie ook de „Ind. Mercuur", No. 26).

Jaarboek van het Geol. Mijnbouwk. Genootschap voor Nederland en Koloniën.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen het jaarboek 1917 van het hierboven genoemd genootschap. We vinden hierin een levensbeschrijving (met portret) door Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff, van den Delftschen hoogleeraar Dr. H. G. Jonker, die den 19 Januari j.l. vrij plotseling op den leeftijd van 41 jaar is overleden. Prof. Jonker was o. a. leider eener wetenschappelijke (geologische) expeditie op het eiland Timor in 1916.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

De Nos. 9—12 van deel 107 van het orgaan der Ned. Ind. Juristen-Vereeniging bevatten een zeer belangrijke beschouwing van Mr. W. Boekhoudt (oud Raadsheer in het Hooggerechtshof), onderteekend a/b S. S. Insulinde, Mei 1916. Schr. noemt zijn bijdrage, die tal van raadgevingen bevat voor de jonge rechterlijke ambtenaren „Een afscheidsgroet aan de jongeren onder mijne oud collega's".

Verder bevat deze aflevering nog eene verhandeling van Mr. A. Neytzell de Wilde, getiteld: „Onware erkenningen".

Twee brochures over de verdediging van Indië.

Bij M. Nijhoff te Den Haag verscheen: Andermaal Z. E. den oud-Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz en de defensie van Nederlandsch-Indië, door K. van der Maaten; en bij J. A. Boom te Haarlem een brochure van J. B. van Heutsz Jr., getiteld „De Indische weermacht en de voorstellen Merens gespiegeld (motto: Antwoord den zot naar zijn dwaasheid, opdat hij in zijne oogen niet wijs zij).

Jaarboek Departement van Landbouw.

Ter Landsdrukkerij te Batavia verscheen het jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch-Indië over 1915. Deze hoogst belangrijke publicatie met zijn talrijke illustraties, bevat o.a. mededeelingen over 'sLands Plantentuin te Buitenzorg, de verschillende wetenschappelijke laboratoria, over den Inlandschen landbouw, de cultures, het boschwezen, den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst enz. In de inleiding brengt de wnd. Directeur van L., N. en H. Dr. J. C. Koningsberger hulde aan de nagedachtenis van J. W. Huysmans, chef der reproductieateliers, die de instelling welke aan zijn zorgen was toevertrouwd, zoodanig heeft weten omhoog te werken dat het afgeleverde werk kan wedijveren met het beste dat elders wordt voortgebracht. Een fraai portret van den overledene vergezelt de korte necrologie.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De Febr. afl. opent met het portret en de levensbeschrijving van Jan Dinger (overleden 2 Febr. j.l. te Toeloeng Agoeng), door W. J. van de Leemkolk. Schr. putte zijn necrologie uit de aanteekeningen van den heer Dinger zelf, kort voor zijn heengaan neergeschreven.

Overigens bevat deze afl.: Beknopte economische schets van Britsch Noord-Borneo. Naar eene Amerikaansche consulaire verhandeling, bewerkt door W. J. van de Leemkolk. — Over het gebruik van waterkracht als middel tot meer vruchtdragende bodemexploitatie, door P. A. Roelofsen. — Over oliefabricage in Nederlandsch-Indië. — Een nieuw zaaitoestel voor tabak, door J. J. Baumgarten. — Kinazaken. — Prijsvraag voor een Robusta-pulper.

Militaire periodieken.

In de Jan. afl. van het Indisch-Militair Tijdschrift o.m. de volgende bijdragen:

De herziene rechtspleging bij de landmacht (vervolg), door Mr. P. A. F. Blom. — Iets over het slaan van veldbruggen, door C. P. Brest van Kempen. — Iets over de opleiding tot officier van het Britsche leger gedurende den oorlog, door P. — Artillerie-schietscholen. — Overzicht van de militaire actie in Djambi en Palembang, door A. J. C. Jonquière (vervolg).

In de Febr. afl. De herziene rechtspleging enz. (als boven). — De vesting-artillerie niet meer altijd te laat, door J. Beudeker. — Iets over loopgraafmortieren en het nemen van proeven, door H. L. Maurer. — Die goedkoope gewapende politie, door S. S.

Het Febr. Nr. van het Orgaan van de Ned.-Ind. Officiersvereeniging bevat o.a.: Slotbeschouwingen naar aanleiding van de gegevens omtrent den financieelen toestand van den officier, verkregen bij de uitwerking der enquête. — Het plan van Boxtel. — Over een goeden geest in het officierskorps en een hechten band tusschen de officieren. — Beschouwingen over ons schermvoorschrift. — De opleiding tot infanterie officier.

De onderzeesche vorm van Celebes.

In de tweede afl. van deel 76 van het Natuurkundig Tijdschrift voor Ned.-Indië schrijft de heer L. van Vuuren, chef van het Encyclopaedisch Bureau een wetenschappelijk artikel over den onderzeeschen vorm van het eiland Celebes, een interessant onderwerp waarmede veel geleerden zich bezighielden.

In de inleiding doet de schr. mededeelingen over een eerlang te verschijnen uitvoerige monographie over „het gewest Celebes en Onderhoorigheden", bewerkt door het Encyclopaedisch Bureau.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 26: J. T. Cremer, door A. D. — Bevordering van den afzet van Surinaamsch hout in Nederland. — Scheiding van vaccinatie en revaccinatie in Ned.-Indië, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Over Helopeltis in theetuinen, door S. Leefmans, besproken door Prof. Dr. J. Westerdijk. — Achief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië, door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Medansche Handelsvereeniging. — Uit- en invoer van en op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Maart-aflevering van „Tectona", het orgaan der vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen in N.I. bevat o.a.: Grond en bosch, door H. Beekman. — Verslag over een onderzoek van eenige gronden van mergeloorsprong uit de Djati-bosschen, door N. Beumée-Nieuwland. — Een nieuw soort van het geslacht Styrax L., door J. J. Smith. — Hoe Daendels boschgangers behandelde die hunne plicht niet vervulden, door E. H. B. B.

Locale Belangen.

In afl. 15 van den loopenden jaargang schrijft J. F. H. Later een artikel: „Practische zaken van decentralisatie", waarin schr. de onvoldoende watervoorziening van Batavia ter sprake brengt.

Afl. 16 bevat eene beschouwing van J. E. Stokvis: „Decentralisatie en achteruitgang" en van v. W(ijngaarden): „Voortzetting der decentralisatie."

De Java-Post.

Van dit weekblad bracht de mail de No. 5—10 van jaarg. 1917. Enkele bijdragen uit die nummers noemen we, n.l. Indisch Staatsbeleid. Een benoeming, door J. Suys (Critiek op de benoeming van Prof. Mr. Carpentier Alting tot president van het Hooggerechtshof) (No. 6).

Indisch Staatsbeleid. Ons middelbaar onderwijs (No. 8) — Een Christelijke ethische partij in Indië, evenals

vorengenoemd artikel van J. Suys. — Uit Kaja-Kaja mond, door Pastoor P. Vertenten (No. 10).

De Ingenieur.

In het Nr. van 30 Juni een stukje van Ir. R. W. van der Veen over „De mineralen rijkdom van Ned. Oost-Indië", in antwoord op een artikel van den Ir. E. C Abendanon over dit onderwerp.

De Waterstaatsingenieur.

De Febr. afl. van dit maandblad heeft o.a. de volgende opstellen:

De Rawah Pening, door A. M. Valkenburg. — Naamlijst van de Directeuren der Burgerlijke Openbare Werken vanaf het tot stand komen van het Departement B. O. W. tot heden, door A. Th. Manusama. — Verslag over een onderzoek naar de in Europa gangbare systemen van drinkwater zuivering en wenschelijkheid hunner toepassing in Ned.-Indië, door D. A. Koster. — Naar aanleiding van voornoemd verslag, door S. J. Gomperts. — Het hooger leggen van den bovenbouw van de brug over de Kali Brantas, afdeeling Kediri, door G. J. Dijkerman.

A Malay Reader.

Onder dezen titel verscheen te Oxford (Clarendon Press) een boek, samengesteld door de bekende beoefenaars der Maleische taal R. O. Winstedt en C. O Blagden. Het bevat een bloemlezing uit de meest bekende Maleische geschriften (in Maleischen tekst met Latijnsche karakters) als de hikajats Pelandoek Djinaka, Radja-Radja Pasai, Hang Toeah, Abdullah, Sadjarah Malajoe, enz.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 1 Juli bevat het slot van wijlen J. Scheltema de Heere's geïllustreerde aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea; dit slot bevat hoofdzakelijk mededeelingen over Boeton.

De Tropische Natuur.

In afl. 2 en 3 van jaarg. 1917 o.m. de volgende (meest geïllustreerde) bijdragen:

Eenige Javaansche boktorren, door G. J. O. Jr. — Rimboeleven in Sumatra (vervolg), door E. Jacobson. — Twee geologische excursies, door A. J. K. — Javaansche aquariumvisschen, door J. Sybrandi. — Bloeiende Fourcroya's, door C. J. F. Denker. — De hamerhaai, door P. van Oye.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Behalve het reeds genoemde artikel over oud-minister J. T. Cremer bevat No. 13: het grondgebied van Ned.-Indië, door Prof. D. G. Stibbe (slot). — De naam „Menado", door N. Adriani. — Onderwijs voor Chineezen in Indië, door D. G. Sibbe. — Bamboe-ornament van Ceram, door J. F. Snelleman. — De Koloniale Suikercursus te Deventer, door H. van Nouhuys.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter v. d. Landraden te Pekalongan en Batang.	2 Maart 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. B. van Giffen.
Voorzitter van de Landraden te Klaten en Bojolali (Soerakarta).	2 April 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. J. R. L. Jansen.

DERTIENDE JAARVERSLAG met de Balans en de Winst- en Verliesrekening over 1916 der Naamlooze Vennootschap „Boeatan".

De abnormale tijdsomstandigheden in aanmerking genomen mag „Boeatan" met eenige tevredenheid op den arbeid van het afgeloopen jaar terugzien. Het bedrag van den omzet was, hoewel niet groot, toch meer dan in de beide voorgaande jaren, zoodat er ook iets meer winst is gemaakt.

Het totaal nadeelig saldo bedroeg op ultimo December 1916 *f* 4249.71, waaronder begrepen is het nadeelig saldo over 1913 ad *f* 916.18⁵, over 1914 ad *f* 1802.77 en over 1915 ad *f* 1164.91⁵; zoodat de Vennootschap over 1916 slechts met *f* 365.84 is achteruitgegaan.

Verder verwijzen wij kortheidshalve naar de hierbij gaande *Balans en Winst- en Verliesrekening* en de *Nota van Toelichting* bij de verantwoording van 1916, en de verschillende bijlagen, welke in het lokaal der Naaml. Venn. voor belangstellenden ter inzage liggen.

Ons verkoop- en tentoonstellingslokaal, Heulstraat 19 Den Haag, is niettegenstaande de geringe toevoer der laatste jaren nog goed voorzien van verschillende artikelen op het gebied van Indische huisvlijt en kunstnijverheid, afkomstig uit de Nederlandsche Koloniën; o.a. zoowel van fraaie batik en weefstukken, als van geciseleerd en geslagen koperen voorwerpen, ook van vlecht- en houtsnij-arbeid, alsmede van fijn naald- en kantwerk; er is nog genoeg keuze. Vandaar, dat wij wederom een beroep meenen te mogen doen op de daadwerkelijke belangstelling van allen, die hart hebben voor het behoud en de herleving der van ouds geroemde Ned.-Indische kunst en kunstnijverheid, als huisvlijt beoefend.

Nogmaals brengen wij in herinnering, dat „Boeatan" gaarne goede huisvlijt-artikelen van de inboorlingen inkoopt tegen behoorlijke prijzen. Zij mist daartoe echter nog steeds, in voldoenden getale, geschikte tusschen-personen in Indië, als onvermijdelijke schakels om haar met de producenten te verbinden. Reeds eenige jaren geleden is er door ons op aangedrongen, dat in alle kunstnijverheidscentra zoogenaamde „*Boeatan Commissies*" mochten tot stand komen, die op dit gebied werkzaam zouden zijn in het belang van de Inlandsche bevolking onzer koloniën. Wij beoogen daarmede, zooals gezegd, „een blijvende organisatie — liefst gesteund van uit een officieel centrum — die het kunsthandwerk, veelal in den vorm van huisvlijt, op allerlei wijzen aanmoedigt, tot wie de kunstnijveren zich om raad en steun kunnen wenden en die zich geregeld met Boeatan hier in verbinding stelt. Wij hebben ten deze reeds eenig succes gehad, doch hopen op meerder, zoodra rustiger tijden aanbreken.

Vóór zijn vertrek naar Indië mochten wij een uitvoerig onderhoud hebben met Dr. Lovink, Dir. van Landbouw, Handel en Nijverheid aldaar, die ons opnieuw zijne medewerking toezegde. Wij zijn dus voor de toekomst hoopvol gestemd.

Ook koesteren wij nog altijd het denkbeeld om in vredestijd een soort van jaarmarkt te houden en roepen daarvoor *nu reeds* de hulp in van alle belangstellenden, zoowel als van al onze gewaardeerde medewerkers, ook in Indië, wien wij bij dezen dank betuigen voor hun onverdroten hulpbetoon.

Tot ons leedwezen moeten wij in dit verslag melding maken van het overlijden van onzen vólijverigen en nauwgezetten thesaurier, den heer A. H. Huart, die steeds met de meeste zorg het beheer onzer Vennootschap gevoerd heeft. Zijn nagedachtenis zal ons in dankbare herinnering bijblijven.

Andere mutaties kwamen niet voor

Uit Curaçao ontvingen wij reeds weken geleden bericht, dat de door H. M. de Koningin-Moeder bestelde, fraai geborduurde spreien gereed en afgezonden waren. Tot heden hebben wij die echter nog niet in ons bezit.

Ten slotte zij hier aangeteekend, dat „Boeatan" nog steeds 83 aandeelen ieder van *f* 50 in portefeuille heeft, die wij in het belang der zaak natuurlijk gaarne zoo spoedig mogelijk geplaatst zouden zien. Dit verslag sluit dan ook met een inschrijvingsbillet daartoe.

De Raad van Beheer,

G. VAN BERESTEYN—TROMP.
Voorzitster.
CH. P. J. BLOK, *Secretaris.*
H. W. ZILCKEN-VAN BAAK, *Lid*

Nota van Toelichting bij de Verantwoording voor 1916.

Winst- en Verliesrekening. Het nadeelig saldo op 31 December 1916 bedraagt *f* 4249.71 — waaronder begrepen is het nadeelig saldo over 1913 ad *f* 916.18½, over 1914 ad *f* 1802.77 en over 1917 ad *f* 1164.91½ —, zoodat de Vennootschap over 1916 *f* 365.84 is achteruitgegaan.

Het bedrag van den omzet was *f* 4771.28 (*f* 3980.35 E/R en *f* 790.93 consign.); ongeveer 32 pCt. hooger dan in 1915;

tegen *f* 3615.52½ (*f* 2811.42½ E/R en *f* 804.10 consign.) in 1915;

tegen *f* 4246.81½ (*f* 2483.82½ E/R en *f* 762.99 consign.) in 1914;

tegen *f* 7688.62½ (*f* 5702.49½ E/R en *f* 1986.13 consign.) in 1913, en

tegen *f* 9486.76½ (*f* 7256.32 E/R en *f* 2230.44½ consign.) in 1912.

De *Onkostenrekening* beliep over 1916 *f* 3314.58⁵ tegen *f* 3286.22 in 1915, *f* 3548.74½ in 1914 *f* 3560.80 in 1913 en *f* 3589.89½ in 1912, zijnde circa 69, 90⁸, 83⁵, 46² en 37⁸ pCt. van den omzet. Onder deze kosten zijn ook thans niet opgenomen de afschrijvingen op Inventaris. (Zie volg. blad).

De bijzonderheden omtrent de rekening *Winkelgoederen* zijn opgenomen in bijlage A, aangevende eene volledige specificatie der rekening voor elke rubriek, waardoor is na te gaan, welk resultaat elk dier rubrieken heeft opgeleverd. Er is een winst gemaakt van *f* 1770.23, tegen *f* 1744.55 in 1915, *f* 723.11 in 1914, *f* 3229.55½ in 1913 en *f* 3142.28 in 1912. Op *Commissie-rekening* werd een voordeelig saldo van *f* 199.62½ verkregen, voortspruitende uit den verkoop in commissie van goederen van diverse consignatarissen.

Uit Bijlage A valt verder te constateeren, dat in 1916 door de Vennootschap werd aangekocht voor *f* 452.80; Bijlage B bevat die aankoopen met de daarop gevallen onkosten meer uitvoerig. In 1915 1914, 1913 en 1912 bedroegen die aankoopen resp. *f* 579.55, *f* 1331.90, *f* 3156.51 en *f* 3540.50. Aan vrachten, inkomende rechten en uitgaven tot beter verkoopbaarmaking drukken daarop thans *f* 155.04½, tegen *f* 143.09½ in 1915, *f* 344.16½ in 1914, *f* 367.04½, in 1913 en *f* 240.67 in 1912, overeenkomende met 34², 24⁸, 25⁸, 11⁶ en 6⁸ pCt. van den aankoop. De aankoopen zijn ook in het jaar 1916 zoo laag, omdat de correspondenten in Indië huiverig zijn goederen af te zenden, terwijl ook de duurte der grondstoffen (voornamelijk metalen) oorzaak is, dat de prijzen der als wenschelijk opgegeven voorwerpen in zeer hooge mate zijn gestegen; bij terugkeer van de gewone orde van zaken zou daaruit voor de Vennootschap een zeer aanzienlijk verlies kunnen voortvloeien.

De taxatie van het restant aan winkelgoederen op ultimo December 1916 geeft aan *f* 13032.54½

(*f* 15522.94½ in 1915, *f* 16017.63 in 1914, *f* 17825.39 in 1913 en *f* 15706.45 in 1912). De balanswaarde werd ook thans weder op 60 pCt. van de getaxeerde verkoopwaarde vastgesteld. De gedetailleerde inventaris van de restanten is ter beschikking van de commissie van onderzoek.

Hoezeer de malaise, door den oorlogstoestand ontstaan, van grooten invloed is op den verkoop, is het een verblijdend verschijnsel, dat in vergelijking met 1915 het cijfer van den omzet met ruim *f* 1250.— is gestegen, en zelfs ruim *f* 500.— hooger is dan het omzetcijfer over 1914, toen de oorlog zijn belemmerenden invloed slechts over een deel van dat jaar deed gelden. Door den grooten omzet, en daartegenover den geringen aanvoer, neemt de voorraad winkelgoederen echter in grootere mate af dan in de naaste toekomst voor een goeden gang van zaken gewenscht is te achten. Moge spoedig het weder intreden van geregelde toestanden den wederopbloei van onze Vennootschap ten gevolge hebben.

Aan rente kon dit jaar worden gekweekt een som van *f* 377.01, tegen *f* 411.03 in 1915, *f* 405.64 in 1914, *f* 330.22 in 1913 en *f* 226.92 in 1912.

Bijlage C geeft eene specificatie van de *Onkostenrekening*, die door zooveel mogelijk bezuinigen en andere oorzaken is kunnen gebracht worden op *f* 3314.58½ of *f* 28.36½ meer dan over 1915.

Op *Beleggingen* is een voordeelig koersverschil te constateeren van *f* 365.23. Bijlage D geeft de waarde der voorhandene effecten aan op 31 December 1916, waarbij wordt opgemerkt, dat één 4 pCt. Obligatie groot *f* 1000.— van de Stoomvaart-maatschappij „Nederland" voor bankgarantie ten behoeve der N.O.T. tijdelijk is gedeponeerd bij de firma Scheurleer en Zoonen alhier.

De hoofden *Inventaris* en *Publicatiën* gingen ook thans voor *f* 1.— op nieuwe rekening over, waarbij op Inventaris een bedrag van *f* 53.— moest worden afgeschreven.

In 1916 zijn geene aandeelen geplaatst geworden; de Vennootschap had echter het voorrecht van Jhr. H. Loudon 5 aandeelen ten geschenke te ontvangen, waarvoor Zijnhoogwelgeboren hierbij oprechte dank wordt betuigd.

Het saldo in kas op 31 December 1916 bedroeg *f* 592.74½, overeenkomende met het kasboek van de Directrice op dien datum; bedoeld kasboek alsmede de aanwezige effecten zijn aan de commissie van onderzoek vertoond.

Op Bijlage E komt voor de rekening met de Heeren Scheurleer en Zoonen alhier, sluitende met een bedrag in ons voordeel van *f* 1831.72.

Bijlage F geeft de bedragen aan, door de Vennootschap nog schuldig aan diverse consignatarissen ad *f* 493.41; de afrekening zal zoo spoedig mogelijk plaats hebben.

Bijlage G betreft de bedragen door diverse correspondenten nog aan de Vennootschap verschuldigd tot een bedrag van *f* 942.12½. Omtrent het te goed in kas in den boedel van wijlen den Heer G. K. B. Agerbeek ad *f* 20.88 werd van de familie, tot wie wij ons in het vorige jaar met een verzoek om teruggave of tot opname in het saldo van den Heer A. H. B. Agerbeek te Taloe hadden gewend, niets vernomen.

Bijlage H zou een bedrag van *f* 8.— moeten aangeven alsnog te vorderen van den Heer Noto Koworo te Leiden, die tot betaling in gebreke is gebleven. Aangezien van verdere pogingen geen heil verwacht wordt, vindt de Raad van Beheer vrijheid voor te stellen dat bedrag ten laste der Winst- en Verliesrekening te brengen. Dit wordt mede voorgesteld ten opzichte van een bedrag van *f* 2.35, ten onrechte op Diverse debiteuren geboekt.

Van de in commissie gegeven goederen is *f* 165.15 op nieuwe rekening overgebracht.

Het kapitaal der Vennootschap bleef ongewijzigd op *f* 30.000.—

's-Gravenhage, den 2en Juni 1917.

Voor den Raad van Beheer:
G. VAN BERESTEYN—TROMP,
Presidente.
W. N. M. HUART,
Waarn. Thesaurier.—

Balans op 31 December 1916.

Debet.

Aan Winst- en Verliesrekening	*f*	4249.71
„ Publicaties	„	1.—
„ Scheurleer en Zoonen	„	1831.72
„ Winkelgoederen	„	7819.53
„ Beleggingen	„	10290.43
„ Diverse correspondenten	„	942.12⁵
„ „ debiteuren	„	—.—
„ Goederen in commissie	„	165.15
„ Inventaris	„	1.—
„ Kasrekening	„	592.74⁵
	f	25893.41

Credit.

Per Kapitaalrekening	*f*	30000.—
af: Aandeelen in portefeuille	„	4600.—
	f	25400.—
„ Diverse consignatarissen	„	493.41
	f	25893.41

Winst- en Verliesrekening over 1916.

Debet.

Aan nadeelig saldo over 1915	*f*	3883.87
„ Inventaris	„	53.—
„ Diverse debiteuren	„	10.35
„ Onkostenrekening	„	3314.58⁵
	f	7261.80⁵

Credit.

Per Aandeelen in portefeuille (winst door schenking)	*f*	250.—
„ Subsidierekening	„	50.—
„ Interestrekening	„	377.01
„ Commissierekening	„	199.62⁵
„ Winkelgoederen	„	1770.23
„ Beleggingen (voordeelig koersverschil)	„	365.23
	f	3012.09⁵
Nadeelig saldo	„	4249.71
	f	7261.80⁵

's-Gravenhage, den 2en Juni 1917.

De Raad van Beheer:
G. v. BERESTEIJN-TROMP,
Presidente.
W. N. M. HUART,
Wd. Thesaurier.

's-Gravenhage, 9 Juni 1917.

Aan de N.V. „Boeatan" alhier.

Voldoende aan de in uwe ledenvergadering d.d. 31 Mei 1916 verstrekte opdracht, hebben ondergeteekenden, na de in hunne handen gestelde verantwoordingsstukken over het jaar 1916 nauwkeurig te hebben onderzocht, en na zich vergewist te hebben van de aanwezigheid der in de balans vermelde waarden, de eer te rapporteeren, dat zij de administratie in goede orde hebben bevonden en mitsdien vrijheid vinden te adviseeren tot goedkeuring van de Winst- en Verlies-Rekening en van de Balans, met décharge van den Raad van Beheer, onder dankbetuiging voor diens onverpoosde behartiging van de belangen der Vennootschap.

Zij maken van de gelegenheid gebruik om ook hunnerzijds hulde te brengen aan de nagedachtenis van wijlen den overleden Thesaurier, na wiens onverwacht overlijden de zaken in zoo voortreffelijke orde werden bevonden, dat het den tijdelijk waarnemenden titularis mogelijk is geweest de verantwoordingstukken tijdig en volledig in gereedheid te brengen, waarvoor deze zich aanspraak op erkentelijkheid uwer vergadering heeft verworven.

De Commissie van verificatie,
(*w.g.*) A. H. G. FOKKER.
„ H. E. LEVERT.
„ K. H. H. VAN BENNEKOM.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending van een technische bacterioloog voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië.

Bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië kan een technische bacterioloog worden geplaatst.

De bezoldiging bedraagt *f* 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, welke door twee tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands en daarna vijf driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 (eenhonderd gulden) 's maands tot *f* 1000 (een duizend gulden) 's maands kan klimmen. Met de reeds opgedane ervaring wordt rekening gehouden bij de vaststelling der aanvangsbezoldiging.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening in de eerste klasse, ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden) voor ongehuwden, welke voor gehuwden verhoogd wordt met een bedrag, gelijkstaande aan eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

Uitzending heeft niet plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 1 Augustus a.s., bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afdeeling van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de datum van geboorte worden vermeld.

De bezoldiging van in vasten dienst benoemde ambtenaren is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen, en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indienst-

treding te voldoen, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk eene maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden éénmaal.

(Nederlandsche Staatscourant van 18 Juni 1917, No. 140).

Gouvernements-artsen.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat onderscheidenlijk voor **10** en **25 studenten in de geneeskunde** aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om in opleiding te worden genomen voor de betrekking van gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië en voor die van officier van gezondheid der 2de klasse bij het leger aldaar.

Gegadigden behooren zich vóór 1 September a.s. aan te melden bij gezegeld, aan den Minister van Koloniën gericht verzoekschrift, uitdrukkelijk aangevende voor welke betrekking opleiding wordt gewenscht. Ook aanmelding voor beide betrekkingen is geoorloofd, mits duidelijk blijkt voor welke betrekking in de eerste plaats aanneming wordt gewenscht.

De aanwijzing voor welken tak van dienst de gegadigde, die zich voor beide diensttakken aanmeldt, zal worden bestemd, geschiedt door den Minister van Koloniën.

Bij het verzoekschrift moeten worden overgelegd:

a. een uittreksel uit het geboorte-register betreffende den student, of, ter vervanging daarvan, eene akte van bekendheid;

b. het bewijs, dat hij Nederlander of Nederlandsch onderdaan is;

c. een bewijs van goed gedrag, afgegeven door den burgemeester van zijne laatste woonplaats;

d. het bewijs van het examen waaraan hij laatstelijk heeft voldaan;

e. tenzij kan worden aangetoond dat de student niet militieplichtig is in Nederland, een bewijs betreffende de militie;

f. eene verklaring tot welk bedrag reeds collegegelden zijn betaald en in hoever deze betaling is geschied aan het Rijk of aan de gemeente Amsterdam.

De aanneming voor beide betrekkingen zal voorloopig geschieden op den voet van de bestaande bepalingen betreffende de opleiding tot officier van gezondheid bij het leger in Nederlandsch-Indië, van welke bepalingen een overdruk op aanvrage aan het Departement van Koloniën kosteloos verkrijgbaar is.

Het voornemen bestaat om de tegemoetkoming in de studiekosten te verhoogen, waartoe bij aanvullingsbegrooting voor 1917 gelden worden aangevraagd.

Indien deze verhooging tot stand komt, zal de nieuwe regeling toepasselijk worden verklaard op de bovenbedoelde voorloopig aangenomenen.

(Nederlandsche Staatscourant van 23 Juni 1917 no. 145).

Oproeping van gediplomeerde verpleegsters voor de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

Voor de verpleging van ernstige zieken in de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden ongehuwde ziekenverpleegsters met Nederlandsch diploma, die niet jonger dan 20 jaar en niet ouder dan 35 jaar zijn.

Aan de betrekking van verpleegster 1ste klasse, waartoe de uit te zenden verpleegsters in Indië benoemd zullen worden, is verbonden eene bezoldiging van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, benevens vrije woning in het zusterhuis, voeding, licht, wasch en bediening.

In Indië zal bevordering kunnen worden gemaakt tot hoofdverpleegster en directrice.

Eene hoofdverpleegster geniet eene aanvangsbezoldiging van *f* 200 (tweehonderd gulden) 's maands, met ééne driejaarlijksche verhooging van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, eene directrice eene bezoldiging van *f* 250 (tweehonderd en vijftig gulden) 's maands. Zoowel de hoofdverpleegsters als de directrices hebben recht op vrije woning, doch voor voeding, licht, wasch en bediening moeten zij *f* 40 (veertig gulden) 's maands betalen.

Voor de berekening van de verlofsbezoldiging, het pensioen en de bijdragen voor de burgerlijke pensioenen en aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging van de verpleegsters 1ste klasse met *f* 75, van de hoofdverpleegsters en directrices met *f* 35 verhoogd, zijnde het geraamde bedrag van de haar niet in geld toekomende voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen. Rijks- en gemeentedienst kunnen voor de helft geldig gemaakt worden voor Indisch pensioen.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrusting, ten bedrage van *f* 300 (driehonderd gulden);

b. eene voorloopige bezoldiging van *f* 60 (zestig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag waarop daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

c. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal de lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moeten blijken.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. het diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de dag van geboorte worden vermeld.

De aandacht van belanghebbenden wordt er op gevestigd, dat bij de 9e afdeeling van het Departement van Koloniën op aanvrage kosteloos verkrijgbaar is een gedrukte, houdende uitvoerige inlichtingen nopens de ,,Dienstvoorwaarden'' van de verpleegsters bij de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

Ingezonden.

Verzekering van Indische Pensioenen.

Een dezer dagen kreeg ik onder de oogen een aanvraagformulier, bestemd voor Oud-Indische-Officieren en Ambtenaren, ter verzekering, geheel of gedeeltelijk, hunner eigen pensioenen of die der weduwen. Tegen betaling van ruim 5 pCt. jaarpremie kon men zich bij de betrokken maatschappij verzekeren met een vebintenis voor vijf jaar.

Een Tweede Kamerlid zou President-Commissaris van die maatschappij zijn.

Dat er eene gelegenheid is opengesteld om speciaal I n d i s c h e pensioenen te verzekeren, wijl zulks voor Hollandsche pensioenen niet noodig is, zal de ongerustheid bij de Indische gepensioneerden en hunne weduwen omtrent het lot, dat hun te wachten staat, wanneer onverhoopt datgene zou gebeuren, waarop de uitnoodiging tot het aangaan dier verzekering doelt, sterk doen toenemen, terwijl het feit, dat een Kamerlid president-commissaris is van die verzekeringmaatschappij (alhoewel op zichzelf een bijkomende omstandigheid, die tot de zaak niets afdoet) bij velen zal bijdragen tot de meening, dat er werkelijk reden tot die ongerustheid bestaat. Het aantal aanvragen om zich te verzekeren moet dan ook, naar ik vernam, reeds een groeten omvang hebben genomen.

Zeer wenschelijk zou het, dunkt mij, zijn, dat de Regeering hier tusschenbeide kwam en zich uitsprak of er al of niet grond voor die ongerustheid bestaat, n.l., want daarop komt het neer, of de gepensioneerde Indische ambtenaren en officieren en gegageerde militairen al dan niet gerekend worden den Nederlandschen Staat gediend te hebben evengoed als de hier te lande in dienst geweest zijnden.

In het bevestigend geval zou de Nederlandsche Staat voor de eerstgenoemde categorie van personen en hunne weduwen op dezelfde wijze als voor de laatstgenoemde categorie en hunne weduwen t e n a l l e n t i j d e hebben zorg te dragen, en zouden niet de menschen, uit angst en vreeze voor hetgeen hun te wachten staat, ertoe behoeven te besluiten in deze tijden, waarin iedereen om duurte-toeslag vraagt, van hun vaak karig pensioen nog een twintigste te offeren, om te voorkomen, dat zij misschien later tot den bedelstaf geraken.

Weliswaar is het aan Hare Majesteit gericht verzoek, d.d. 6 November 1915 van den Pensioenbond van Indische ambtenaren en van ,,Bendor'', den bond van gepens. Indische officieren, om de spoedige oprichting van een of meer pensioenfondsen voor Indische landsdienaren zooveel doenlijk te willen bevorderen, niet zonder uitwerking gebleven, hebbende men in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende de Indische begrooting van 1917 kunnen lezen, dat de Minister van Koloniën met de Indische Regeering in overleg is getreden over de oprichting van fondsen ten behoeve van Indische burgerlijke en militaire landsdienaren en dat middelerwijl hier te lande gegevens verzameld en bewerkt worden, hetgeen doet zien, dat de Regeering in de richting van het geven van waarborg werkzaam is, maar aan de ongerustheid en de gevolgen ervan maakt dat geen einde, omdat vermoed wordt er zeer veel tijd overheen zal gaan alvorens de fondsen voorzien zullen zijn van het volle kapitaal, noodig om alle pensioenen te kunnen uitbetalen, en intusschen zou kunnen gebeuren wat gevreesd wordt en waardoor het zich verzekeren wordt noodig geacht.

De mededeeling in de ,,Javabode'', dat de te vormen pensioenfondsen voorloopig alleen zullen dienen voor hen, die na 1 Januari 1917 in 's lands dienst treden, zal er zeker niet toe bijdragen om de ongerustheid weg te nemen.

Een Regeerings-uitspraak blijft derhalve gewenscht. Vooral nu, waar de Regeering er ernstig over denkt het verzekeringsbedrijf geheel aan zich te trekken. Mocht dat toch gebeuren, zoo zou men het curieuse verschijnsel krijgen, dat Indische gepensioneerden bij den Staat, die hun het pensioen uitbetaalt, in verzekering zijn tegen het eventueel staken van die uitbetaling.

Den Haag, Juni 1917.

Hoogachtend,

Uw Dw.

F. FOKKENS,

Oud-Resident van Madoera.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.